

Observaties van het gevechtveld

Dit artikel gaat over golfbewegingen op het gevechtveld. Waar staan we nu, waar gaan we naartoe en hoe voorkómen we dat we ons – zoals zo vaak in de geschiedenis – weer voorbereiden op de laatst gestreden oorlog? De digitale wereld waarin we nu leven is mooi, een groot goed, maar er bestaat ook nog steeds een analoge wereld. Een werkelijkheid die golfbewegingen kent, waarin niet alles zwart of wit is, aan of uit staat, nul of één is, maar die nuances kent, en waarin wellicht meer waarheden tegelijk bestaan. Ook dat is immers de wereld van de krijgswetenschap. In deze bijdrage passeren diverse thema's de revue, waaronder de rol van technologie, 'hypes' en nieuwe groeimarkten op het gevechtveld.

Brigade-generaal J. Hardenbol*

We hebben de afgelopen eeuwen al een paar maal *counterinsurgency* opnieuw uitgevonden, alsof die ooit is weg geweest. Soms hebben we de illusie dat we alleen nog maar zullen optreden met een licht gendarmerieleger in *failed states*, alsof interstatelijke conflicten – waarbij onderwets behoefte is aan veel vuurkracht en fysiek overwicht – niet meer zullen voorkomen. Er bestaan ook vreemde beelden over dominantie van de technologie op het gevechtveld. Wat zijn we aan het doen als militair met de nu nieuwe hype van *comprehensive approach*? Wat moeten wij daarmee als onze 'corps-competentie' vechten is?

Dit artikel is geen diepgaande dissertatie over een van deze onderwerpen. Het is eerder een luchtige zondagochtendwandeling met overpeinzingen, waarbij ik de vraag stel of we niet alleen *de dingen goed doen*, maar vooral of wij wel *de goede dingen doen*.

Op welk type oorlog bereiden we ons straks voor? Wat is de betekenis van de *comprehensive approach*? Hebben we meer aan techno-

logie of toch aan mensen op de grond? Wat zijn de groeimarkten op het gevechtveld? Welk type leiders hebben we vooral nodig? En hebben we niet ook het type Steve Jobs nodig?

Vorbereiden op de verkeerde oorlog

De grootste fout die we kunnen maken is ons voorbereiden op de verkeerde oorlog. Dat hebben we vaak gedaan in de geschiedenis. We hebben de neiging om te denken dat het laatste conflict de mal is voor alle toekomstige conflicten, of we denken zelf te kunnen bepalen welke soort conflicten zich zullen voordoen, en vooral waar we al dan niet aan mee gaan doen.

Nu de Amerikaans geleide interventie in Irak ten einde is en veel landen de uitgang uit Afghanistan zoeken is de vraag 'Wat nu?' wederom opportuun. De Amerikanen zijn er – in ieder geval in hun programma *Army 2020* – op gespist niet in deze fout te trappen en zeker te stellen dat ze met hun doctrine en uitrusting alle soorten conflicten aan kunnen, ondanks de te verwachten harde bezuinigingen. Verstandig!

Wij hebben daar ook een goede basis voor gelegd in het uitstekende rapport 'Verkenningen. Houvast voor de krijgsmacht van de toekomst'¹,

* De auteur bekleedt thans de functie van directeur Training en Operaties staf Commando Landstrijdkrachten. Dit artikel is geschreven op persoonlijke titel.

¹ Ministerie van Defensie, *Eindrapport. Verkenningen. Houvast voor de krijgsmacht van de toekomst* (Den Haag, 1 maart 2008).

dat toenmalig minister van Defensie Eimert van Middelkoop op 1 maart 2008 heeft aangeboden aan de Tweede Kamer. Vooral de grondige analyse en de aanbeveling voor een 'veelzijdig inzetbare krijgsmacht' waren uitstekend. Het rapport is te weinig gebruikt. Wellicht is het eerder misbruikt door aselekt argumenten te gebruiken voor bezuinigingen die alles doen behalve zorgen voor een veelzijdig inzetbare krijgsmacht.

Je voorbereiden op de verkeerde oorlog is helaas van alle tijden. Het komt ook nu nog voor, zo hebben de Israëli's ervaren in 2006. De Hezbollah in Zuid-Libanon gaven de Israëli's een enorme draai om de oren. Bij gevechten bleken Hezbollah-strijders basale gevechtsdrills van verbonden wapens tot in de haarvaten te beheersen, in tegenstelling tot de Israëli's. Deze laatsten hadden hun gevechtsdrills verwaarloosd door jarenlang 'politietaken' uit te voeren in bezette gebieden.²

De focus op een heuse counterinsurgency maakte dat de vaardigheden die horen bij een regulier conflict waren verwaarloosd. Het verwaarlozen van een bepaalde wijze van optreden hebben we vooral vaak gedaan met die counterinsurgency; Vietnam is wellicht het meest aansprekende voorbeeld hiervan.

Vietnam

'You know you never defeated us on the battlefield', said the American colonel. The North Vietnamese colonel pondered this remark a moment. 'That may be so', he replied, 'but it is also irrelevant'.³

De Vietnamoorlog is een klassiek voorbeeld van de herontdekking van de counterinsurgency, uitgevoerd door een Amerikaans leger met de

FOTO AP/H. FAS

geleerde lessen in de broekzak van de Tweede Wereldoorlog en het conflict in Korea. Vietnam werd een tactische overwinning en een strategische nederlaag voor de Verenigde Staten, die nog lang zou nadreunen. Ondanks de kritiek achteraf, zagen we successen, zoals een belangrijke rol voor helikopteroperaties, met veel tactische overwinningen.⁴ In dat kader zou elke officier en onderofficier verplicht *We were soldiers once and young* van Harold G. Moore en Joseph L. Galloway moeten lezen.⁵ De in Hollywoodstijl verfilmde versie met Mel Gibson in de hoofdrol (2002) is slechts een zwak aftreksel van dit prachtige boek.

De Vietnamoorlog heeft ons behalve tactische lessen natuurlijk veel geleerd over het belang van ondersteuning door het thuisfront. Een oorlog is alleen succesvol volgens Von Clausewitz als de politiek de juiste beslissingen neemt, het leger in staat is zijn taken te verrichten, en de bevolking bereid is de offers te brengen die bij een oorlog horen.⁶ En juist aan dat laatste schortte het in de Vietnamtijd. Het is de vraag of we die les echt geleerd hebben...

Ook belangrijk is de conclusie dat falen in Vietnam vooral kwam doordat een zeer corrupte politieke leiding (onder andere Ngo Dinh Diem) en een falend bestuur in Zuid-Vietnam werden

2 Stephen Biddle, Jeffrey A. Friedman, *The 2006 Lebanon Campaign and the Future of Warfare: Implications for Army and Defense Policy* (Washington, september 2008).

3 Harry G. Summers, *On Strategy. A critical analysis of the Vietnam war* (Pennsylvania, New York, Dell publishing, 1984) 21.

4 Shelby Stanton, *The 1st Cav in Vietnam, Anatomy of a Division* (Bethesda, Novato, USA, Presidio Press).

5 Lt. Gen. Harold G. Moore (ret.) & Joseph L. Galloway, *We were soldiers once and young. la Drang – The battle that changed the war in Vietnam* (New York, Random House, 1992).

6 Carl von Clausewitz, *On War*, edited and translated by Michael Howard and Peter Paret, (Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1976, 1984).

De Vietnamoorlog is een klassiek voorbeeld van de herontdekking van de counterinsurgency, uitgevoerd door het Amerikaanse leger

gesteund door de VS. Falend bestuur hebben we in de afgelopen decennia vaker gezien: in Bosnië, in Irak, en ook in Afghanistan. De vraag is nu wat we eigenlijk met die les uit Vietnam hebben gedaan. De comprehensive approach, waarbij er naast veiligheid ook aandacht is voor ontwikkeling en bestuur, is natuurlijk een – te late! – reactie daarop, maar daarover straks meer.

De US Army wilde die Vietnamoorlog het liefst snel vergeten. In de jaren zeventig waren er dan ook geen cursussen over Vietnam in West Point. Ook het prestigieuze *Command and General Staff College* in Fort Leavenworth gaf geen colleges over counterinsurgency of *guerrilla war*.⁷ De Vietnamoorlog leidde – ingegeven door veel frustraties – tot een vlucht naar de conventionele bewegingsoorlogvoering. Dat was logisch vanwege de in volle hevigheid opbloeiende Koude Oorlog, maar in feite ging het om een onverantwoorde afwenteling van de minder populaire guerrilla wars, alsof conflicten voor het uitkiezen zouden zijn.

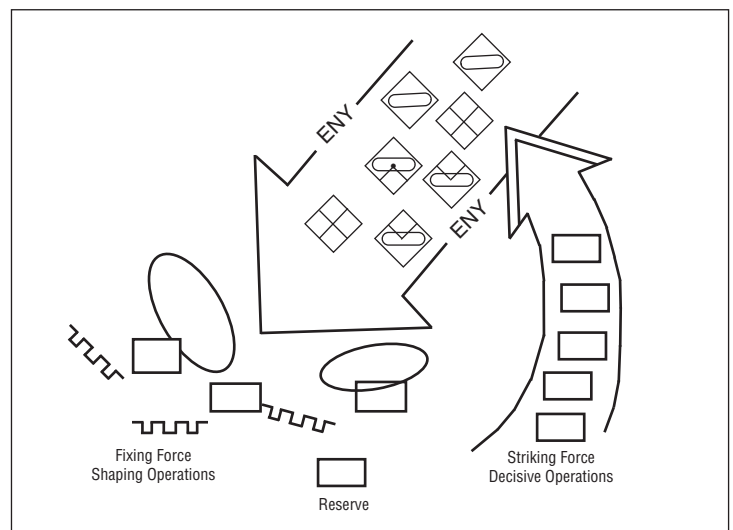
'Airland Battle' en de 'Powell-doctrine'

Eind jaren tachtig, begin jaren negentig kwam er in de golfbeweging van aandacht voor conventionele, reguliere oorlogvoering een piek.

Het hoogtepunt daarvan vormde de inval in Koeweit en Irak, die startte op 17 januari 1991. Alle ideeën over een oorlog met overweldigende vuurkracht, superieure technologie, *airpower* en grote grond-manoevres werden uitgevoerd.⁸ In de Nederlandse doctrine werd die *Airland Battle* ook gehanteerd.

Het Eerste Legerkorps, destijds in Apeldoorn, omarmde deze strategie en kwam uit met documenten als de *Mobile Counter Concentration Defence* (MCCD). Dit was een concept dat zijn succes bewees in veel computersimulaties. De toenmalige luitenant-kolonel/kolonel (thans brigade-generaal b.d.) Rijn van Vels was daarbij de drijvende kracht. De doctrine was herkenbaar, omdat ze leek op de Duitse doctrine zoals die werd gebruikt aan het oostfront in Rusland gedurende de Tweede Wereldoorlog.

Deze doctrine wordt vaak samengevat in het containerbegrip 'Kesselschlacht'. Ze is gebaseerd op binnenlokken van de tegenstander op een locatie. Vervolgens die tegenstander afblokken en hem met een snelle, diepe (liefst dubbele) omvatting over grote afstanden insluiten (de 'Kessel', zie afbeelding 1).

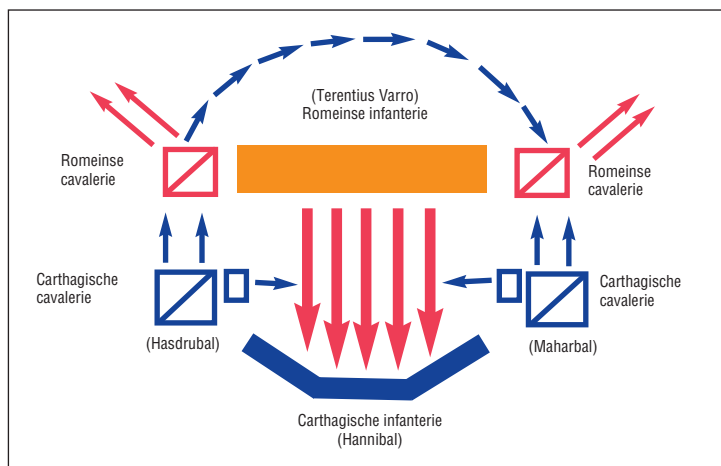

Abbeelding 1 Een basismanoeuvre in het MCCD-concept

7 David Cloud & Greg Jaffe, *The Fourth Star* (New York, Random House, 2009) 61.

8 Field Manual 100-5 *Operations* (Headquarters Department of the Army, Washington, 14 juni 1993).

Dit is overigens een aloude tactiek, die ook al bij de slag om Cannae in 216 v. Chr. met succes werd toegepast door de Carthagen van Hannibal (zie afbeelding 2).

Afbeelding 2 Schematische weergave van de 'Kesselschlacht' in de slag bij Cannae (216 v. Chr.)

Deze voorkeur voor korte, vuurkracht-intensieve oorlogen, met een ultieme overmacht, zonder veel last van politieke of bestuurlijke intriges ter plaatse – laat staan bestuurlijke bemoeienis met een falende staat of een rommelige counter-insurgency – gaat de geschiedenis in als de 'Powell-doctrine', vernoemd naar de grootste pleitbezorger van dit idee: generaal Colin Powell.⁹ Was of is er iets mis met deze Airland Battle? In doctrinair opzicht: zeker niet. Militair gezien heeft die wijze van optreden zeker succes opgeleverd, maar ze is wel kostbaar. Bovendien sloeg de balans vaak door: men had te weinig aandacht voor wat er dient te gebeuren als de laatste rook is opgetrokken. De vijand is de wil opgelegd, maar dan? Dit is iets waar de roemruchte generaal David Petraeus ook tegenaan liep in Irak, een tiental jaren later.

Irak: de omwenteling

In maart 2003 leidde generaal-majoor David Petraeus 101 Airborne Division bij de inval in

FOTO: R. KERNS

Generaal Colin Powell (rechts) had een voorkeur voor korte, vuurkracht-intensieve oorlogen, met een grote overmacht aan slagkracht

Irak, die de val van Saddam Hoessein tot gevolg had. Zijn optreden is prachtig beschreven in het boek van Rick Atkinson dat de Pulitzer Prize won: *In the company of soldiers*.¹⁰ Ook deze inval verliep weer langs de lijnen van de Airland Battle. En was militair gezien een eclatant succes. De pijn zat hem in de staart, zoals we weten.

De latere viersterrengeneraal luitenant-generaal John Abizaid zat in die periode in Qatar. Hij was de vooruitgeschoven post van *Commander Central Command*, generaal Tommy Franks. Abizaid sprak Arabisch, had lange tijd in Jordanië gewoond en kende de Arabische cultuur als geen ander. Hij sprak dagelijks met het leiderschap in het Pentagon gedurende videoconferenties, *death by powerpoint slides*.

Het was niet zozeer de oorlog zelf waar Abizaid zich zorgen over maakte, maar het totale gebrek aan planning voor de nasleep van deze oorlog. Hetgeen hij overigens achteraf niet alleen het Pentagon maar ook minister Rumsfeld verweet.

Voordat de oorlog uitbrak had Abizaid diverse discussies met de rechterhand van Rumsfeld, Douglas Feith. Abizaid's pleidooi om vooral te komen met een doordacht plan voor wat te doen ná de invasie, vond geen vruchtbare grond. Abizaid was vooral gefrustreerd omdat hij beseftte dit niet alleen een militaire taak betrof.

⁹ Colin Powell, Joseph E. Persico, *My American Journey* (New York, Random House, 1995).

¹⁰ Rick Atkinson, *In the company of soldiers. A chronicle of combat in Iraq* (London, Time Warner Book Group, 2004).

Integendeel, het zou vooral een opdracht zijn voor Buitenlandse Zaken, niet-gouvernementele organisaties (ngo's) en ontwikkelingswerkers.

Abizaid realiseerde zich dat er na de val van Saddam Hoessein alleen een functionerend bestuur kon worden opgezet met een deel van de bestaande middenklasse van de Baath-partij. Velen waren geen lid van die partij uit overtuiging, maar om hun

brood te verdienen. Ze waren hard nodig om het land overeind te houden, zo vond Abizaid.

David Petraeus had dezelfde zorgen rond de wederopbouw. Hij werd daar sneller mee geconfronteerd dan verwacht. Nadat de militaire weerstand was gebroken en Saddam was ondergedoken, werd 101 Airborne Divisie gederouteerd naar Mosul. Daar kreeg Petraeus niet alleen te maken met een gebrek aan enige vorm van bestuur na de ineenstorting van de Baath-partij, maar ook nog eens met de problematiek van de Koerden in Noord-Irak. Hij wachtte na aankomst geen verdere instructies of toestemming af, maar startte zelfstandig een bijeenkomst met alle *powerbrokers* om enige vorm van bestuur te herstellen, met inbegrip van een heuse lokale verkiezing. Alle elementen van de comprehensive approach, de combinatie van veiligheid, ontwikkeling en bestuur, oftewel de 3D-benadering van *Defense, Diplomacy and Development* vroegen honderd procent zijn aandacht.¹¹

3D en comprehensive approach: doorgeslagen?

De ervaringen in 2003 vormden de basis voor de successen van Petraeus jaren later als militair commandant in Irak, als commandant Central Command en ook als commandant ISAF in Afghanistan. De grote uitdaging van de afgelopen decennia is niet zozeer hoe de tegenstander te verslaan op het gevechtveld, maar hoe

om te gaan met falend bestuur. Ook (toenmalig) generaal-majoor Mart de Kruif¹² ondervond als commandant RC-South ISAF in 2009 vanuit Kandahar dat falend bestuur de bepalende factor was. Generaal Rupert Smith heeft daar natuurlijk in zijn boek *The Utility of Force* briljante dingen over gezegd, mede naar aanleiding van zijn ervaringen in Bosnië.¹³ Maar over falend bestuur gesproken...

De vraag is of die 3D-benadering een louter militaire taak is. Militairen trekken die taak vaak naar zich toe, omdat een ander de verantwoordelijkheid niet altijd kan of wil nemen. Een militair is primair opgeleid om te vechten, om een militaire tegenstander te verslaan. Een militair is niet per definitie een diplomaat of ontwikkelingssamenwerker. Gelukkig gaat de samenwerking met Buitenlandse Zaken steeds beter. De gezamenlijke ervaringen zorgen ook voor een verbeterd netwerk, maar nog steeds wordt internationaal, in het algemeen gesproken, niet de verantwoordelijkheid genomen voor de andere D's dan die van Defense. Zo mogen er – ter illustratie – vandaag de dag nog steeds vraagtekens worden geplaatst bij de rol van de VN, lees: UNAMA, in Afghanistan.

Daar waar het Eerste Legerkorps in Apeldoorn in de jaren negentig het voortouw nam voor de Airland Battle, zien we het huidige 1(GE/NL) Corps in Münster op uitstekende wijze het voortouw nemen bij de comprehensive approach. Het is indrukwekkend wie er allemaal betrokken is en rondloopt bij zo'n door dit hoofdkwartier geleide 3D-oefening. De vraag is wel of alles wat daar gebeurt *a soldiers job* is...

Technologie: voor- en nadelen

Op deze zondagochtendwandeling over het gevechtveld ontkomen we niet aan een paar overwegingen over technologie. Ja, het heeft ons westerse militairen de afgelopen jaren zeer geholpen, dat wij voor aan de powercurve zaten

11 David Cloud & Greg Jaffe, *The Fourth Star* (New York, Random House, 2009) 117 e.v.

12 Thans luitenant-generaal, Commandant Landstrijdkrachten.

13 Rupert Smith, *The Utility of Force. The Art of War in the Modern World* (London, Penguin Books 2006).

Generaal David Petraeus leidde de Amerikaanse inval in Irak. De inval was in militair opzicht een groot succes; de pijn zat hem in de staart

bij de nieuwste technische ontwikkelingen en snuffjes. De Powell-doctrine was natuurlijk grotendeels gebaseerd op technologische voor- sprong. *Stealth* is een van de vele voorbeelden daarvan.¹⁴ Een groot goed? Ja, maar ook een valkuil.

Hoe groter de technologische voorsprong, hoe meer wij een opponent dwingen tot een asym- metrische oorlogvoering. De Taliban heeft snel geleerd in Afghanistan dat al het klassieke mili- taire vuurcontact – mede door technologisch overwicht – per definitie leidde tot een neder- laag. De Slag bij Chora in Uruzgan is daar ook een voorbeeld van. Je dwingt een tegenstander zo tot het gebruik van berrmbommen en andere irreguliere strijdmethoden. Ja, technologie is belangrijk. Ze redt ook levens aan onze zijde, maar ze is niet de ultieme verzekering voor succes. Namelijk de tegenstander je wil opleggen.

Wel of geen tanks?

Het besluit in 2011 om in de Nederlandse krijgs- macht afscheid te nemen van de gevechtstank was gelet op de immense bezuinigingstaak van bijna een miljard op een begroting van 8,1 mil- jard een verdedigbare keuze. Ook door een heel systeem uit te zetten kon immers worden bespaard.

Militair gezien doet die keuze wel heel erg veel pijn. Voor sommigen is de tank een dinosaurus uit de Koude Oorlog – een misvatting in mijn ogen.¹⁵ Daar waar we ons na Vietnam primair gingen richten op symmetrische oorlogen moe- ten we nu – in het tijdperk van een opleving van counterinsurgencies – niet de illusie hebben dat interstatelijke conflicten niet meer zullen bestaan. Er zullen conflicten plaatsvinden waar nog ouderwets een klassieke, symmetrische oorlog wordt uitgevochten. Toekomstige conflicten over grondstoffen, of toenemende onrust in het Midden-Oosten, bijvoorbeeld rond Iran, zouden zo'n oorlog kunnen laten uitbreken, God verhoede het.

In zo'n scenario is de tank eigenlijk nog onver- vangbaar, zo vindt overigens niet alleen deze wandelaar, maar ook onze belangrijkste bond- genoten. Voor degenen die vinden dat we aan zo'n conflict niet mee zouden moeten doen (alsof er altijd een keuze is, maar dit terzijde), kan ik in ieder geval constateren dat in veel stabilisatiescenario's de tank terug is. Terug in zijn oorspronkelijke functie, namelijk: directe steun aan de uitgestegen infanterie, zoals we die ook kennen van het begin van de 20-ste eeuw.¹⁶ Onder andere de Denen en de Canadezen hebben die les geleerd in Afghanistan.

Investeren in technologie?

Er zijn er velen, ook in Nederland, die vinden dat je eigenlijk vooral, of liever nog alleen maar, in technologie moet investeren. Zij gebruiken termen als *Network Enabled Capability*, *Early Warning Radar*, *Ballistic Missile Defense*, et cetera. Ben ik daarop tegen? Neen, in het geheel niet. Ik ben ook blij dat we onze focus op *cyber warfare* hebben gelegd; dat is terecht. Er is wel een maar. Uiteindelijk kijken onze vrienden, onze bondgenoten, naar *risk-sharing* en *burden-sharing*. Verhalen over hoe goed wij in technologie zijn en dat we voorop lopen binnen de NAVO met ons relatief kleine leger, tellen uiteindelijk niet. De vraag is: met hoeveel soldaten zit u in Afghanistan? Met 2100 of 545? Dat aantal bepaalt of we mee mogen praten met de G-20, niet hoe techno- logisch georiënteerd we zijn. Anderen denken dat we het af kunnen met een

14 Zie onder meer: Martin van Creveld, *Technology and War. From 2000 BC to the present* (New York, The Free Press, 1991).

15 Voor de 'niet-gelovigen' in de rol van de tank raad ik aan te lezen: *Thunder Run. Three Days in the Battle for Bagdad* van David Zuchino (New York, Grove/Atlantic Inc., 2004).

16 Jaap Jan Brouwer, *Heinz Guderian. Opkomst en ondergang van de Duitse Panzerwaffe* (Soesterberg, Uitgeverij Aspekt, 2010).

‘gendarmerieleger’, slechts bestaand uit lichte infanterie of politietroepen. Zij gaan ervan uit dat een Nederlandse bijdrage alleen wordt verwacht als de grote kanonnen tot zwijgen zijn gekomen, en zij veronderstellen dat je daar mee wegkomt. Echter, zonder echte burden-sharing betalen wij onze bijdrage aan de gezamenlijke levensverzekering in NAVO-verband niet. Je zult ook moeten meevechten als dat gevraagd wordt. En daarvoor is meer nodig dan dat ‘gendarmerieleger’!

‘Boots on the ground’

Boots on the ground blijven noodzakelijk. Je kunt weliswaar op afstand, met technologie, met een lange arm of robotica, je opponent een slag toebrengen, maar conflicten spelen zich af *tussen* mensen. En daar – tussen die mensen, op de grond – wordt uiteindelijk het conflict opgelost. Zo is onze bijdrage aan de anti-piraterijmissie op zee zeer relevant. Maar het conflict heeft zijn oorzaak op het land. Daar zal het, met of zonder militaire macht, uiteindelijk moeten worden opgelost.

Robotica en ethiek

Over robotica gesproken. Een van de vruchten van de snelle technologische ontwikkelingen is natuurlijk robotica. Aardig is een discussie die ik eens meemaakte met een MLO-klas over lijden, met lange ‘ij’, op het gevechtveld. De stelling was dat oorlogvoering uiteindelijk resulteert in oplegging van de wil aan een ander.¹⁷ Dat doe je ultimo door inzet van de zwaardmacht. Je kunt die opponent alleen maar dwingen om zijn wil te wijzigen door hem ofwel volledig te verslaan, of door hem zo te laten lijden dat hij opgeeft. De vraag is of dat gebeurt wanneer de robot van het ene kamp de robot van het andere kamp uitschakelt.

Er zijn ook wel ethische vragen. Ben je nog een *combattant* als je werkzaam bent op een luchtmachtbasis in Nevada, van waaruit je een Reaper of Predator bestuurt die aan de andere kant van de wereld een bom laat vallen. Na jouw dienst sta je in de Seven Eleven om een six-pack bier te halen voor de BBQ die over een uur begint in je achtertuin, ergens in een buitenwijk van Las Vegas...

Groeimarkten binnen Defensie

Bij deze mijmeringen is het leuker om te kijken naar groeimarkten dan naar alle ellende rond de bezuinigingen. Ik noem vier van die nieuwe kansen.

- Eén: *cyber war* is zeker een groeimarkt. Het is ook goed dat Defensie vooraan staat. Op het puntje van de stoel gaan zitten en kijken waartoe dat leidt, zou ik zeggen.
- Een tweede kans wordt gevormd door Nationale Operaties. De gevechtservaring opgedaan tijdens onze deelname aan de oorlogen in Bosnië, Irak, Kosovo en Afghanistan kunnen we vandaag de dag maximaal gebruiken voor de enorme groeimarkt Nationale Operaties. Politie, justitie en burgemeesters worden ondersteund met de ervaringen van *CounterIED*, *Combat Tracking and Tracing*, *ISTAR* en *UAV*, om er maar een paar te noemen.¹⁸ Op intranet is een mooi overzicht te zien van kengetallen van Defensie. Daaruit blijkt de enorme groei van inzet van de krijgsmacht in nationale operaties voor het Nederlandse publiek, de belastingbetaler. *Bang for the buck*, zou ik zeggen.
- Drie is *Military Assistance*. In Afghanistan zitten we nog wel even met *Train the Trainer*-programma's. Deze zijn er niet alleen voor het leger, maar zeker ook voor de politie, ook na 2014. In Afrika willen Afrikaanse landen zelf hun troepen leveren voor vredesoperaties, wat een groot goed is. Er is wel een enorme behoefte aan kennis en ervaring uit het Westen. Ook daar is een roep om *Military Assistance*. Initiatieven van Frankrijk en de VS strekken tot aanbeveling en geven de richting aan.¹⁹
- Ten slotte *Smart Defense*, één van de belangrijkste onderwerpen van de NAVO-top in Chicago (mei 2012). Taakspecialisatie was jaren uit den boze. Angst voor verlies van

17 Carl von Clausewitz, *On War*, edited and translated by Michael Howard and Peter Paret, (Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1976, 1984).

18 Zie onder meer: Christ klep, Richard van Gils, *Van Korea tot Kabul. De Nederlandse militaire deelname aan vredesoperaties sinds 1945* (Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Sdu Uitgevers, Den Haag, 2005).

19 Het door het Amerikaanse *State Department* geïnitieerde ACOTA-programma is daar een sprekend voorbeeld van. Nederland participeert met geld van Buitenlandse Zaken en militaire Nederlandse steun ten behoeve van onder meer Uganda en Burundi.

soevereiniteit lag daaraan ten grondslag, en begrijpelijk. Maar vanwege verregaande bezuinigingen hebben de meeste landen geen volledige, zelfstandige militaire gereedschapskist meer. Er is dus geen sprake meer van het opgeven van capaciteiten door taakspecialisatie, maar van reparatie van tekorten door samenwerking. Ter illustratie: in vredetijd kun je met een pool van vliegtuigen die je met een paar landen gezamenlijk koopt, vliegen, trainen en gereedstellen. Je kunt gezamenlijk op missie. En als daar in een van de landen politiek bezwaar tegen bestaat, regel je dat een ander wél gaat, met gebruik van een set vliegtuigen. Er zijn tal van creatieve oplossingen en ideeën voor samenwerking en integratie. Diverse initiatieven zijn ontplooid of worden bestudeerd met onder meer Duitsland, Noorwegen en België. Een goede zaak!

Steve Jobs als CDS?

Welke leiders zijn er nodig op dit technologisch geavanceerde gevechtsveld, waar nog steeds de Airland Battle mogelijk is, counterinsurgency van alle tijden blijft en militaire leiders verstand moeten hebben van diplomatie en bestuur?

FOTO: P. GRIMM

Steve Jobs, oprichter van de firma Apple, past allerminst in het profiel van de ideale schoonzoon. De defensieorganisatie had hem dan ook waarschijnlijk niet toegelaten. Dat is jammer, want ook de krijgsmacht moet af en toe een Steve Jobs binnenhalen

Laten we eens kijken naar West Point. Daar verzamelt de VS het aanstormend militair talent al vele tientallen jaren in zijn docentencorps. Een heel groot deel van hen bereikt de topangen, daar kunt u rustig de diverse CV's op naslaan. Interessanter wellicht zijn de talenten in een tweede groep, degenen die de top kennelijk niet halen. Mooi is de volgende tekst daarover uit het boek *The Fourth Star*:

(...) in the second group were the officers who were too outspoken or too different to ascend to the top of an organization that rewarded teamwork and fitting in above all. They wanted to puncture the Army's conventional wisdom, its priorities, and its myths. Frequently they pushed their more career-oriented counterparts in the department to sharpen their ideas and take more daring positions.²⁰

Ik ken ook een paar van deze collega's in onze eigen krijgsmacht. Ze maken het uiteindelijk niet, ze zijn wel broodnodig om een ieder in de krijgsmacht scherp te houden. Deelname aan de Hogere Defensievorming (HDV) is voor velen een aanlokkelijke stap in de carrière. De vraag is of Defensie in haar selectie daarvoor alleen diegenen selecteert die passen in haar sjabloon van de ideale schoonzoon of ook types die passen in de tweede groep van West Point.

Een voorbeeld buiten Defensie van iemand die niet in enig sjabloon paste was Steve Jobs. Steve Jobs heeft grootse dingen gedaan. Hij is de oprichter van Apple in 1976. Hij heeft de firma min of meer gedwongen verlaten in 1985. Jobs heeft vervolgens met vallen en opstaan computerbedrijf Next opgezet en is miljardair geworden door de filmproductiemaatschappij Pixar te lanceren. Pixar brak door met de computeranimatie 'Toy Story'. Apple dreigde in de jaren negentig ten onder te gaan door mismanagement, totdat Steve Jobs terugkeerde in 1997 als *Chief Executive Officer* (CEO).²¹ De rest van het verhaal kent u.

Steve Jobs was verre van aangenaam om mee te werken. Hij verliet zijn school voortijdig, was een hippie, gebruikte in zijn jeugd soms LSD,

20 David Cloud & Greg Jaffe, *The Fourth Star* (New York, Random House, 2009) 54.

21 Adam Lashinsky, *Apple. Blauwdruk van het succesvolste en geheimzinnigste bedrijf ter wereld* (New York, Business Plus, Antwerpen, Het Spectrum, 2012).

ging in India een jaar op zoek naar zichzelf, en was later een workaholic, die vaak boos werd, geen geduld had en narcistische trekken vertoonde.²² Toch was hij briljant.

Had onze defensieorganisatie Steve Jobs toegelaten tot de HDV? Neen. Waarschijnlijk had hij de keuring voor KIM of KMA al niet doorstaan. Hij past niet in het profiel. Toch hebben we niet alleen 'ja-knikkers' nodig. Ook de krijgsmacht moet af en toe een Steve Jobs binnelaten. Mooi is dat Jobs geloofde in producten die niet alleen technologisch zeer geavanceerd waren (*science*), maar waarvan ook de vormgeving aan extreme eisen moest voldoen (*art*). Apple ontwikkelt niet alleen hardware maar ook software die daar naadloos op aansluit. Dat is uiteindelijk de succesformule van het merk.

'Art & science'

Ik geloof heilig in die combinatie van 'art & science', ook voor ons militaire vak. Iemand die in Amerika een mastertitel haalt op een van de militaire scholen, kan master worden in *Military Art and Science*. In die titel zit niet alleen een link naar de 'art & science' van Steve Jobs, maar ook naar de leiders die wij nodig hebben. Zowel in vredesfuncties, maar zeker ook op het gevechtsveld.

Oorlog is chaos. En wij hebben geleerd om met ons militair besluitvormingsproces een analyse te maken die helemaal past bij 'science'; hoofdtaken, bijtaken, tijdbalk, drie-kolommenmodel, eigen mogelijke wijze van optreden, et cetera. Dat werkt prima, maar soms is intuïtie, gevoel, oftewel 'art' net zo belangrijk... Niet dat het 'Inshallah' van de *Afghan National Army* (ANA) altijd werkt, maar commandovoering gaat daar soms op gevoel, en werkt dan ook. Net als bij Jobs gaat het om de combinatie van 'art & science'. Dat is iets om bij de selectie van onze leiders rekening mee te houden.

De 'zachte factor'

Niet iedereen uit hetzelfde sjabloon, uit dezelfde mal, is dus een goed uitgangspunt. Ik heb eerder al iets gezegd over het 'uitzetten' van de tanks. Wellicht is de zogeheten 'zachte factor' nog wel belangrijker. Wat bedoel ik

daarmee? Met de opheffing van tankeenheden nemen we niet alleen afscheid van de machine, maar ook van een categorie officieren en onderofficieren die op een andere wijze kijken naar het gevechtsveld. Daar waar de infanterist meer oog heeft voor detail, uitgaat van maximale voorbereiding, consciëntieus is en pietje-precies, zal de tanker kiezen voor snelheid, doelgerichtheid, daarbij weleens de details over het hoofd ziend. Voor beiden is wat te zeggen.

Het is in ieder geval duidelijk dat het kader van de infanterie andere 'software' heeft dan dat van de cavalerie. Ze gaan anders om met tijd en ruimte, en komen tot andere oplossingen voor hetzelfde probleem. Met de opheffing van de hardware 'tank' zetten we als het ware ook de afwijkende wijze waarop tegen een probleem wordt aangekeken, uit. Dat gaan we missen. Voor de toekomst is in ieder geval de les dat we zoveel mogelijk een mix moeten hebben van verschillende leiders. Afkomstig van 'science', maar ook diegenen die gevoel hebben voor 'art'.

Tot slot

We zijn aan het einde van onze wandeling op het gevechtsveld beland. Wat zijn nu de *take-aways*? Trap niet in de valkuil om mee te gaan met de laatste golfbeweging. Counter-insurgency is van alle tijden en zal nooit verdwijnen, net zo min als interstatelijke conflicten, de bewegingsoorlog, en de Airland Battle. Zorg ervoor dat de balans in evenwicht blijft; de balans tussen technologie en de man met jas en geweer.

Ga niet voor een gendarmerieleger, maar zorg dat je alle soorten conflicten aan kunt.²³ Repareer gaten in de militaire gereedschapskist door nu eens echt met bondgenoten capaciteiten te delen. En ten slotte: zoek de balans tussen 'art' en 'science', in besluitvormingsprocessen en bij de keuze van nieuwe leiders. ■

22 Walter Isaacson, *Steve Jobs* (New York, Simon & Schuster, 2011).

23 Geheel in lijn met de terechte aanbevelingen in het *Rapport Verkenningen*, zoals aangeboden aan de Tweede Kamer (Ministerie van Defensie, 1 maart 2008, TK 2008 31 243, nr. 6). Spijtig dat er zo weinig is gedaan met de prima analyse die ten grondslag ligt aan dit rapport.